

МІФ, НАРОДЖАНЫ МІФАМ?

БАЙРАЊІЧНЫЯ ўПЛЫВЫ ў БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ ХХ СТАГОДДЗЯ

Таццяна СІБЕЦ,
каментатар адзела
падрахтоўкі праграм
на замежных мовах
радыёстанцыі
«Беларусь»

Што мы ведаем пра Байрана? Паэт і «уладар дум», змагар і рэвалюцыянер, геній і д'ябал, стомлены жаночай увагай і няшчасны ў каханні мужчына... Бадай што апісанню хапіла б на добры тузін асоб! Вы ўпэўнены, што гэта ўсё пра яго аднаго? Таго, хто не дажыў да 37 год? А можа, мы ўсе верым у міф, які стварыў невядомы нам чалавек – Джордж Байран – «галоўны байраніст свайго часу»? Ён быў... А іншыя?

Яны імкнуліся дакрануцца да міфу...

Байранізм праяўляўся ў самых разнастайных формах уздзеяння паэта на яго прыхільнікаў – ці то ў якасці прамога наследавання, запазычання, агульнага імпульсу, шырокага ўплыву, ці то ў выглядзе неўсвядомленай рэмінісцэнцы*. Прычым звычайна залежнасць байраністаў ад свайго ўзору знаходзілася ў зваротна-прапарцыянальнай сувязі з сілай таленту пісьменнікаў. Чым больш таленавітым быў творца, тым меншай была яго залежнасць, а байранічныя ўплывы становіліся толькі элементам ў развіцці яго ўласнай творчасці.

Аднак, як сцвярджаў Максім Багдановіч, «занасіць толькі чужое, не развіваючы свайго, ... гэта значыць глуміць народную душу. Да таго ж адны жабракі могуць праз усё жыццё толькі браць. Трэба ж і нам, беручы чужое, калі-нікалі даць нешта сваё.

* Рэмінісцэнцыя – элемент мастацкай сістэмы, які адсылае да раней прачытанага, убачанага ці пачутага твора мастацтва. Прыём рэмінісцэнцыі мае часцей за ўсё неўсвядомлены характар: аўтар запазычвае чужы ўплыў, вобраз, матыў, стылістычны сродак, і гэта выяўляецца падрыхтаваным чытачом мастацкага твора. У сучасным мастацтве рэмінісцэнцыя можа сустракацца і як свядомы прыём, разлічаны на асацыятыўнае ўспрыняццё з боку чытача, гледача або слухача.

А свайго, як мы бачым, мы давалі меней, чым маглі» [1, с. 291].

Якім жа чынам беларуская літаратура вяртала свае «даўгі» англійскаму паэту? Прааналізаваць гэта можна з пазіцый тэорыі інтэртэкстуальнасці.

Вядома, што існуе некалькі эвалюцыйных мадэляў развіцця літаратуры. Зыходнай з іх з'явілася філіяцыя – параджэнне, прамае наследаванне. З гэтага пункту гледжання кожная новая з'ява ў літаратуры вынікае з папярэдняй, а паміж тэкстамі існуе пераемная генетычная сувязь, абумоўленая тым, што тэкст з'яўляецца не столькі выражэннем чагосьці, што даўно існуе, знаходзячыся па-за яго межамі (мова, ідэя, пазатэкставыя рэальнасць, аўтарская інтэнцыя і гэтак далей), колькі самастойным універсумам, які ўсё гэта нараджае і ўключае ў сябе. У любой культурнай сістэме тэксты выконваюць як мінімум дзве функцыі: адэкватную перадачу значэнняў і стварэнне новых сэнсаў. На сённяшні дзень міжтэкставыя сувязі вывучаюцца ў межах так званай тэорыі інтэртэкстуальнасці, калі ў працэсе інтэртэкстуальнага аналізу адбываецца выяўленне ў тэксце канкрэтных «запазычаных» элементаў, а таксама супастаўленне тыпалагічна падобных з'яў і культурных плыняў. Інтэртэкстуальныя сувязі знаходзяць увасабленне ў рэмінісцэнцыях, філіяцыях і алюзіях. На скрыжаванні літаратур з'яўляецца агульная плынь, якая, у сваю чаргу, уплывае на далейшае развіццё нацыянальнага ў літаратуры. Акрамя таго, трэба адзначыць, што феномен інтэртэкстуальнасці ўключае не толькі факт запазычання элементаў тэкстаў, але і наяўнасць адзінай тэкставай прасторы, дзе існуюць тэкстыкрыніцы. Адсюль вынікаюць свядомыя і падсвядомыя запазычання: цытаты, алюзіі, рэмінісцэнцыі.

У дадзеным выпадку мы разглядаем інтэртэкстуальнасць як узаемадзеянне паміж творамі Байрана і ўзорамі беларускай паэзіі, насычанымі свядомымі ці падсвядомымі ўключэннямі байранаўскага слова.

Напачатку ХХ стагоддзя, калі адбывалася паскоранае пашырэнне міжлітаратурных сувязей, літаратурныя ўзаемаадносінны стыммулявалі фарміраванне айчыннага пісьменства. Беларуская літаратура не развівалася ізалявана. Засваенню сусветнай паэтычнай і празаічнай спадчыны спрыялі пераклады, выкананыя Я. Купалам, М. Багдановічам, К. Каганцом, Цёткай, В. Ластоўскім, М. Чарноцкім, іншымі пісьменнікамі, якія пераказвалі па-беларуску рускія, украінскія, польскія творы, робячы пераклады неад'емнай часткай уласнай творчасці і набыткам нацыянальнага літаратурнага працэсу.

«Мастацтва, паэзія – вось што перш за ўсё даносіць да нас атмасферу нацыянальнага жыцця суседзяў блізкіх і далёкіх, гукі і пахі іх прыроды, іх мову ў заўсёды непаўторных згадках і адценнях», – такое меркаванне выказваў плённы перакладчык Байрана на беларускую мову Язэп Семяжон [11, с. 1].

Нацыянальная культура, якая адраджалася на пачатку ХХ стагоддзя, не магла не звярнуцца да творчасці Байрана, да яго светабачання. Прысутнасць інтравертыўнай паэзіі англійскага паэта, байранаўская рэзкасць, крытыка вышэйшага грамадства адчувалася ў творчасці многіх беларускіх паэтаў.

Немагчыма гаварыць пра абсалютны ўплыў Байрана на беларускую літаратуру, аднак нельга адмаўляць уздзеяння англійскага паэта на нашых творцаў, якія захапляліся ім, прысвячалі яму свае вершы. Гэты шэраг трэба пачынаць яшчэ з Янкі Лучыны: да стогадовага юбілею брытанскага паэта ён напісаў рускамоўны твор.

Байрана часта параўноўвалі з Праметэем. Свой Праметэй быў і ў беларускай літаратуры: Паэт, «прарок нацыянальнага адраджэння» Янка Купала. Ён пісаў у

лісце Л.М. Клейнбарту 21 верасня 1928 года, што пазнаёміўся з творамі Байрана ў юнацтве і з таго часу захапляўся свабодалюбівымі матывамі яго паэзіі. Захапленне гэтае не магло не адбіцца на яго творчай дзейнасці, асабліва ў ранні перыяд.

Напрыклад, рэмінісцэнцыі верша Байрана «Lines Addressed to the Rev. J.T. Becher, on his advising the Author to mix more with society» («Радкі, адрасаваныя прападобнаму Дж.Т. Бічару на яго парадку быць бліжэй да грамадства») можна пачуць у ранніх творах Купалы. У вершы «Чаго б я хацеў» (1905) аўтар згодна з Байранам адмаўляецца ад крывадушных сяброў і здрадлівых каханак. Параўнаем гэтыя творы.

У арыгінале:

*I have tasted the sweets, and the bitters, of love,
In friendship I early was taught to believe;
My passion the matrons of prudence reprove,
I have found that a friend may profess,
yet deceive [12, с. 37].*

(У перакладзе Ю. Гаўрука:

*Каханне? Больш горычы ў ім, чым уцех.
Я верыў у дружбу, ў яе непарушнасць.
Пачуцці мае выстаілялі на смех,
У лепшых сяброў я знаходзіў двудушнасць
[2, с. 25].)*

Я. Купала:

*Мне не трэба багатых другоў:
Даўно знаю пахлебствы я іх,
Іх малітвы да ўсякіх багоў
І з пагардай пагляд на другіх!..
Не хачу я дзясвочай красы
І пляшот іхніх белых грудзей:
Рэжа сэрца мне горай касы
Зменнасць, хітрасць агністых вачэй!
[9, с. 32]*

Акрамя таго, як і Байран (у вышэйзгаданым вершы), Купала выказвае нежданне служыць прыгнятальнікам свайго народа ў вершы «Я не для вас» (1907). У арыгінале: «*Why bend to the proud, or applaud the absurd? // Why search for delight, in the friendship of fools?*» (падрадковы пераклад: «Навошта кланяцца ганарыстым і ўхваляць глупства? // Навошта шукаць асалоды ў кампаніі дурняў?»). У Купалы: «Я не для вас, паны, о не, // У час

СІВЕЦ

Таццяна Мікалаеўна.

Нарадзілася ў Мінску. Скончыла Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя М. Танка (2005), аспірантуру Інстытута мовы і літаратуры імя Я. Коласа і Я. Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Працуе на беларускім радыё. Сфера навуковых інтарэсаў – узаемасувязі літаратур, пераклады твораў Дж. Байрана.

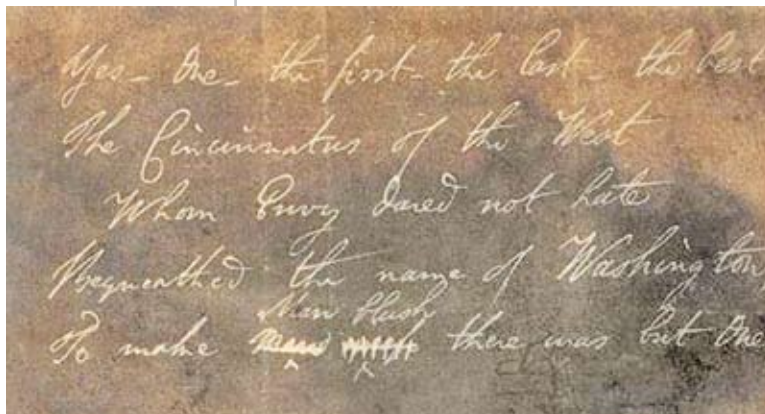
вольны песенькі складаю, // Што спала ў сэрцы там на дне – // Буджу і ў свет на суд пускаю...» [9, с. 63]. Той жа думкі трымаецца беларускі пясняр і ў вершах 1906 года «Вы кажаце» і «Не клянiце мяне».

Роля паэта, месца яго ў памяці народнай аднолькава хвалявала і англійскага творцу, і беларускага. Згодна з думкамі, выказанымі Байранам у вершы «Fragment» («Урывак»), Янка Купала таксама прызнаецца, што яго імя і слова будуць яму найлепшым помнікам. Напрыклад: «Нехта спытае: хто ў гэтай магіле? // А надпіс пакажа: Янка Купала» («Я не паэта», 1905–1907) [9, с. 75], «Тут ляжыць Янук Купала, // Што песні складаў...» («Мая эпітафія», 1906) [9, с. 45], «Дык жа знайце, чаго б я хацеў, // Аб чым думачкі толькі мае: // Каб мой люд маю песню запеў // І пазнаў, аб чым песня пяе!» («Чаго б я хацеў», 1905) [9, с. 32] ды іншыя вершы.

Як і Байрану, Купалу ўласцівыя бунтарскія настроі: «Грымну я, грымну па струнах бунтарных / Рукою, потам абмытай, – / Ліся, каціся па гонях папарных, / Розгалас песні забытай» («Грымну я, грымну па струнах бунтарных...», 1908) [9, с. 113].

Верш «Спроба актавы» (1906) з’яўляецца рэмінісцэнцыяй творчасці Байрана не толькі па вобразным змесце, але і па рытмічнай пабудове (актавамі напісаная паэма Байрана «Дон-Жуан»): «Удар, душа, удар ты, сэрца, // Па струнах думак-вяселух! // Збудзіце ўспаны ў паняверцы // Жыцця змянлівага мой дух. // Хай думкі

Радкі з «Оды да Напалеона Банапарта», напісанныя рукой Джорджа Байрана

лягуць на паперцы // І цешаць братні погляд, слух, // Народу прыйдзе хай пара // Успомніць часам песняра!» [8, с. 72].

Менавіта праз «паэзію супраціву», праз нацыянальнае да асабістага развіваецца «байранізм» Янкі Купалы. Блізкая беларускаму творцу і байранаўская сатыра (прыгадаем купалаўскія вершы «Паэта і цэнзар», «Акоў паломаных жандар...» і гэтак далей). Праблема байранічных і шэкспіраўскіх уплываў на творчасць пісьменніка разглядалася У. Гніламёдавым, Р. Бярозкіным, В. Каваленкам, І. Навуменкам і Д. Санюком, апошні з якіх знаходзіць у абодвух паэтаў яскравыя матывы «багаборніцтва і дэманічнага праметэізму». Заўважым, што Купала ўспрымаў Байрана не толькі напрамую, праз арыгіналы і пераклады, але і ўскосна, наследуючы тыпалагічна бліжкім яму творцам: А. Міцкевічу, А. Пушкіну, М. Лермантаву.

Прарок у Купалы суадносны з вобразам байранаўскага Праметэя – падзвіжніка і гуманіста, які служыць вызваленню чалавечага духу. Гэты вечны вобраз часта згадваўся ў 1920–1930-я гады, калі рэвалюцыйныя памкненні адпавядалі настроям часу. Ён таксама сустракаецца ў творчасці У. Жылкі, М. Танка, У. Караткевіча ды іншых пісьменнікаў.

Імя Байрана з часам стала сінонімам слова «Паэт». І вось ужо следам за Лермантавым «Нет, я не Байрон, я – другой...» гучыць купалава «Я не паэта, о крый мяне Божа!», падтрыманае праз некалькі год Алесем Гаруном: «Люблю жыццё, а ў ім людзей // І кшталты іхніх душ, // Люблю вянкi плясці з надзей, – // А не паэт. – Ча-му ж?» [3, с. 76–77].

Алесь Гарун, таксама як і рамантык Байран, складае «Літанне Адзіноце», адчувае ў сэрцы «пакоі пустыя» і «цемень у думках, і пусткі ў душы» [3, с. 126], блізкія да стылю і вобразаў байранаўскага верша «Darkness» («Цемра»), стварае сатырычныя фельетоны, падобныя па духу да эпіграм Байрана.

Літаратурная алюзія, як і рэмінісцэнцыя, з’яўляецца сродкам стварэння міжтэкставых сувязей, гэта «намёк у паэ-

тычным творы на агульнавядомы факт гістарычнага ці побытавага характару» [10, с. 81]. Алюзія, такім чынам, паўстае ў якасці запазычанага элемента з іншага тэксту, служыць адпраўкай да тэксту-крыніцы і функцыянуе як сродак для атаясамлівання пэўных замацаваных характарыстык, а значыць, з'яўляецца інтэртэкстам, элементам існуючага тэксту, уключанага ў ствараемы тэкст.

Вядома, што і Пушкін, і Лермантаў захапляліся асобай і творчасцю Байрана настолькі, што спецыяльна вучылі яго родную мову. Паэт і перакладчык Уладзімір Дубоўка таксама вывучыў англійскую мову, каб мець магчымасць чытаць творы Байрана ў арыгінале, і зрабіў паэта героем сваёй паэмы «Штурмуецца будучыні аванпосты!» (1929), уклаўшы ў яго вусны радкі з уласнаперакладзеных байранаўскіх твораў і звяртаючыся з заклікам бараніць не «грэкаў і грэцкія міты», а нашу краіну...

Аднак нельга абмінуць і праблему «унутраных», свядомых ці падсвядомых наследаванняў Байрану ў творчасці У. Дубоўкі. Так, у паэме «Наля» радкі: «Сняцца сны. // Я не веру ў іх. // А жыццё мне сном здаецца» [5, с. 127] – з'яўляюцца рэмінісцэнцыйнай верша «Darkness» («Цемра») («*I had a dream, which was not all a dream...*»), паэма «Плач навальніцы» мае падзагалолак «Мелодыі», што адсылае нас да цыклу Байрана «Яўрэйскія мелодыі», які Дубоўка пераствараў на беларускай мове. Дарэчы, алюзіі на вершы цыклу можна знайсці ў арыгінальных творах Дубоўкі. Напрыклад, верш Байрана «*My soul is dark*» мае алюзіі ў дубоўкавым «Ці снег, ці завея» (радкі «Дык, арфы і цытры, – // гучней і гучней! // Хай вашыя рытмы // абудзяць людзей!» [5, с. 144]) і ў паэме «Кругі» («Струны! Рыдайце ў ладзе мінорным...» [5, с. 158]), верш «*She walks in beauty*» – у паэме і вершы «Краса цудоўная ідзе», а вобраз дзяўчыны з «*I saw thee weep*» гучыць рэмінісцэнцыйнай у вершы «Прымружыла бровы». Акрамя таго, назва паэмы У. Дубоўкі «Свінцовы век» таксама з'яўляецца алюзіяй і на-

гадвае нам пра паэму Байрана «Бронзавы век», а да таго ж утрымлівае зварот да самога пісьменніка.

Над перакладамі паэм Байрана «Паломніцтва Чайльд Гарольда» і «Шыльёнскі вязень» Дубоўка працаваў па памяці падчас свайго зняволення, быццам пішучы пра сябе і сваіх рэпрэсаваных сяброў (выйшлі пераклады толькі пасля рэабілітацыі Дубоўкі – у 1960, 1961, 1965 гадах): «І хоць тваіх зняволілі сыноў, // Забралі ў змрочны, падзямельны лёх, – // З іх мук Айчына йдзе да перамог, // Ты ўзнімеш крылы ў першым ветры зноў» [4, с. 243].

Тыя ж вобразы братоў-вязняў сустракаем у паэме «Плач навальніцы» Уладзіміра Дубоўкі і ў вершах з кнігі «Маналог» Аркадзя Куляшова. Вядома, што захапленне «байраністам» Лермантавым адыграла значную ролю ў творчасці Куляшова. Першы ж верш Куляшова «Бывай» можна лічыць неўсвядомленай алюзіяй адразу на некалькі вершаў Байрана («*Fare thee well*», «*Farewell! If ever fondest prayer*», «*When we two parted*»), а радкі «Не сустракацца мне больш ніколі // З маім маленствам у чыстым полі, // З маім юнацтвам у лесе цёмным, // З маім ваенным жыццём бяздомным. // Па ціхіх вулках, па трактах гулкіх // Прайшлі маленства, юнацтва леты» [7, с. 132] нагадваюць байранаўскае «*I would I were a careless child*»...

Па словах прадстаўніцы так званага літаратурнага пакалення «тутэйшых» – пісьменніцы В. Куртаніч, у 1980–1990-я гады ўсе яны «зачыталіся» перакладамі з замежных літаратур. Магчыма, з гэтай апантанасці яркая пачуццёвасць англійскага арыстакрата і няўрымслівасць нястомнага вандроўніка «прарастае» ў паэзіі Л. Дранько-Майсюка (нізка вершаў «Маёй цудоўнай А.», зборнікі «Акропаль» і «Стомленасць Парыжам»).

Шмат алюзіяў і рэмінісцэнцый творчасці Байрана ў паэзіі Уладзіміра Караткевіча,

Джордж Гордан Байран (1788–1824) – знакаміты англійскі паэт, класік сусветнай літаратуры. Цікавасць да яго асобы і творчасці ўзнікла ў Еўропе яшчэ пры яго жыцці, а з цягам часу, ужо пасля смерці паэта, набыла агульнасусветны маштаб. Творчасць Байрана аказала магутны ўплыў на развіццё ўсёй літаратуры XIX–XX стагоддзяў, асабліва паэзіі. «Байранізм» стаў агульнай з'явай для літаратур многіх еўрапейскіх краін. Пісьменнікі натхняліся байранаўскімі ідэаламі свабоды, яго мастацкім нава-тарствам, якое праявілася і ў жанры паэмы, і ў лірыцы. У творчасці майстроў паэтычнага слова розных народаў адлюстроўваліся дэманічныя вобразы англійскага паэта, уласцівае яму змрочнае пачуццё адасобленасці, адзіноты, адчужанасці, крытыцызму, адчуванне сацыяльнай несправядлівасці.

ЛІТАРАТУРА

1. Багдановіч, М. Поўны збор твораў: у 3 т. / М. Багдановіч. – 2-е выд. – Мінск: Беларус. навука, 2001. – Т. 1: Вершы, паэмы, пераклады, даследаванні, чарнавыя накіды. – 751 с.
2. Байран, Дж.Г. Выбранае: [зборнік] / Дж.Г. Байран; [склад., агул. рэд. пер. і камент. Я. Семяжона]. – Мінск: Дзярж. выд-ва БССР, 1963. – 410 с.
3. Гарун, А. Выбраныя творы / А. Гарун. – Мінск: Беларус. кнігазбор, 2003. – 445 с.
4. Дубоўка, У. Выбраныя творы: у 2 т. / У. Дубоўка. – Мінск: Беларусь, 1965. – Т. 2: Паэмы, баллады, казкі. – 431 с.
5. Дубоўка, У. О Беларусь, мая шывшына...: выбранае / У. Дубоўка. – Мінск: Маст. літ., 2002. – 318 с.
6. Караткевіч, У. Вершы, паэмы / У. Караткевіч // Збор твораў: у 8 т. / У. Караткевіч. – Мінск, 1987. – Т. 1: Вершы, паэмы. – 431 с.
7. Куляшоў, А. Дарогі: Вершы, паэмы / А. Куляшоў. – Мінск: Маст. літ., 2003. – 318 с.
8. Купала, Я. Вершы. Паэмы. П'есы / Я. Купала; прадм. У. Гніламёдава. – Мінск: Харвест, 2007. – 704 с.
9. Купала, Я. Выбраныя творы / Я. Купала. – Мінск: Беларус. кнігазбор, 2002. – 642 с.
10. Рагойша, В.П. Паэтычны слоўнік / В.П. Рагойша. – 3-е выд., дапрац. і дап. – Мінск: Беларус. навука, 2004. – 576 с.
11. Семяжон, Я. Праз сваё – да чалавецтва: думкі аб беларускім паэтычным перакладзе / Я. Семяжон // Літаратура і мастацтва. – 1966. – 22 сак. – С. 1–2.
12. Byron, G.G. The poetical works of Lord Byron / G.G. Byron. – London: Ward, Lock and Co., [1911]. – 836 p.

які таксама неаднойчы выказваў захапленне англійскім паэтам. Гэта і вобраз дэмана з верша «Дэман», тэматычна і стылістычна блізкі да Люцыфера з байранаўскай містэрыі «Кайн», і ўсходнія матывы, да якіх меў вялікую прыхільнасць сам Байран, у вершах «Арацкая даліна», «Пяць струкоў перцу» і «Хан і табіб», і эпіграмы «Былому другу», «Склероз», «З амбона хтось крычаў...», «Што ёсць справядлінасць», «Беларускае мінулае», накіраваныя, як і эпіграмы Байрана, на барацьбу з хібамі чалавека і грамадства.

Аднак у вершы У. Караткевіча «Наследаванне Байрану» маецца алузія не на арыгінальны твор Байрана, а на пераклад, зроблены У. Дубоўкам.

У арыгінале:

*In the Desert a fountain is springing,
In the wide waste thee still is a tree,
And a bird in the solitude singing,
Which speaks to my spirit of Thee [12, с. 129].*

Падрадкавы пераклад:

*У пустыні прабіваецца фантанам,
На бяскрайняй пустыцы ты дрэва,
І птушка ў зарасніках справае,
Гаворачы маёй душы пра Цябе.*

Пераклад У. Дубоўкі:

*Хай згіне ўсё ў жыцці маім,
Каб толькі ты была са мной!
Хоць шляхам я прайшоў цяжкім,
Свет – не пустыня мне з табой! [2, с. 58]*

Верш У. Караткевіча:

*І адышла зіма трывог,
І ўстаў з нябёс герояў строй...
І зноў ёсць май, і зноў ёсць бой,
І зноў ёсць свет, і ў свеце Бог.
І свет – не пустка мне з табой,
І Бог – не пастка мне з табой... [6, с. 274]*

Калі гаварыць пра неўсвядомленыя алузіі і рэмінісцэнцыі, то часам адбываецца і зваротны працэс – рэмінісцэнцыі нашай літаратурнай класікі сустракаюцца ў перакладах твораў Байрана на беларускую мову. Напрыклад, у перакладзе аднаго з байранаўскіх вершаў, зробленым Еўдакіяй Лось («Хацеў бы дзіцем бестурботным...»), гучыць неўсвядомленая рэмінісцэнцыя верша Якуба Коласа «Голас зямлі» («О, каб я меў такія рукі, / Зямля, абняў бы я цябе, / Каб сцішыць гора тваё,

мукі / І сілу даць у барацьбе»...). Памятаеце? Параўнаем у Е. Лось: «О, калі б меў я тыя крылы, // Што мае голуб малады, // Узвіўся б я да небасхілу, – // З жыццём расстаўся б назаўжды!» [2, с. 44]. Такая ж рэмінісцэнцыя, страфа, адсутная ў Байрана, сустракаецца ў перакладзе ўрыўка з паэмы «Паломніцтва Чайльд Гарольда» у Язэпа Семяжона: «Хачу дамоў. Яе, маю шывшыну – // Брытанію, штоночы бачу ў сне. // Няўжо я там забыт? Няўжо чужына // Прытулак вечны дасць бадзязгу, мне? // Не веру! Першы ж вырай па вясне // Мой дух свабодны верне маці роднай, // І ў роднай мове ў роднай старане // Да скону дзён у памяці народнай // Мне жыць і жыць...» [2, с. 136].

Адкуль, як не з верша Дубоўкі, «прарасла» гэтая шывшына ў перакладзе паэмы англійскага паэта?! Магчыма, гэты ўрывац быў зашыфраваным пасланнем перакладчыка сучаснікам. І шывшына – рэмінісцэнцыя не твора Байрана, а верша «О Беларусь, мая шывшына...» Уладзіміра Дубоўкі – стала своеасаблівым ключом для тых, хто мусіў зразумець гэты распачны выгук Паэта...

Прыведзеныя прыклады алузіі і рэмінісцэнцый Байрана не адзінкавыя ў беларускай літаратуры. У радках многіх паэтаў свядома ці несвядома з'яўляюцца байранаўскія вобразы ці вобраз самога Байрана. У адрозненне ад рускай літаратуры беларускі байранізм не меў шырокага кола паслядоўнікаў, аднак былі і алузіі, і рэмінісцэнцыі твораў Байрана, са старонак айчынных паэзіі ХХ стагоддзя паўставаў і байранічны герой, і сам паэт, які рабіўся героем твораў нашай літаратуры. Усё гэта дазваляе меркаваць, што ўплыў Байрана на беларускую літаратуру – з'ява неабвержная.

Англійскі пісьменнік і створаны ім міф пра самога сябе аказалі значны ўплыў на айчыннае пісьменства, а беларускія творцы, што наследавалі Байрану (такому, якога яны сабе ўяўлялі), наблізілі нашу літаратуру да сусветнага літаратурнага працэсу. Магчыма, і сучасная беларуская літаратура яшчэ здолее дадаць новыя рысы да ўласнага міфу пра «вялікага раманта» – Джорджа Гордана Байрана. ■

